

דבר העורכת

לקוראים שלום!

אנחנו שמחים להציג לכם את הגיליון האחרון לשנת 2012. קבוצות מסוימות מאמינות כי סוף העולם יתרגש עלינו החודש. מדוע והאם זה באמת הולך לקרות? התשובות בהמשך הגיליון.

בולים שהונפקו בישראל לחנוכה – הנפקה משותפת עם הודו

אז מה הפעם? אבינועם טלמן כותב על תרבויות קדומות ביבשת דרום אמריקה. עופר ענבר סוקר נבואות שונות לגבי סוף העולם. בפינה מיתולוגיות מהעולם מספר אלי מועלים על עלילות הגבורה של הרקולס. ולבסוף, כבכל גיליון, חידון בולאי נושא פרסים – הפעם קשור למאמר על הרקולס.

נתראה בגיליון הבא וחנוכה שמח,
שלכם, שביט

תרבויות קדומות בדרום אמריקה

אבינועם טלמן

מפת דרום אמריקה
על בול מארגנטינה

לאורך ההיסטוריה רבת השנים של יבשת אמריקה, התפתחו בה תרבויות שונות ששלטו בשטחים נרחבים של יבשת אמריקה. החל מהאצטקים במקסיקו, דרך בני המאיה במרכז אמריקה וכלה בבני האינקה בדרום אמריקה. תור הזהב של תרבויות אלו החל במאה ה-14 והסתיים במאה ה-16 עם כיבוש דרום אמריקה על ידי האימפריות האירופיות של אותם ימים – בעיקר ספרד ופורטוגל אך גם הולנד, צרפת ואנגליה.

בתחילה היו עמים אלה שבטים של לקטים וציידים, לא מפותחים טכנולוגית אבל בעלי רצון עז להתפתח. ככל שמספר בני השבט גדלו כך התפתה הטכנולוגיה, השפה,

התרבות עד שהפכו לתרבויות ששמענו עליהן אפילו היום. ככל שגדל מספר התושבים, כך הם התרכזו בערי מדינה, כלומר ביישוב עירוני (של אותה תקופה), ששימש גם כמעין מדינה בפני עצמה, כחלק מהאימפריה הגדולה שקמה בדרום אמריקה. ערי מדינה אלו סיפקו מקומות עבודה, ביטחון, חינוך, תרבות דת ותפילה. בכל הערים הללו ניתן למצוא עדויות למוסדות מדינה הבנויים בטכניקות מתקדמות לתקופה, ניתן למצוא עדויות להתפתחות ערה של מסחר, פולחן, מדעים ותרבות.

החל מהמאה ה-16 כובשים כגון הרנן קורטז ופרנסיסקו פיזארו הספרדים החלו לשלוט בשטחים נרחבים של דרום אמריקה, לאט לאט דוחקים ומביסים את התרבויות המקומיות, משעבדים את תושביהם לפי הצורך, מקימים ערים בסגנון אירופאי על חורבותיהן של ערי בני המאיה והאינקה, ממירים את דתם לנצרות וחומסים את אוצרות הטבע של המקומיים לטובת צרכי האימפריה הספרדית והפורטוגלית.

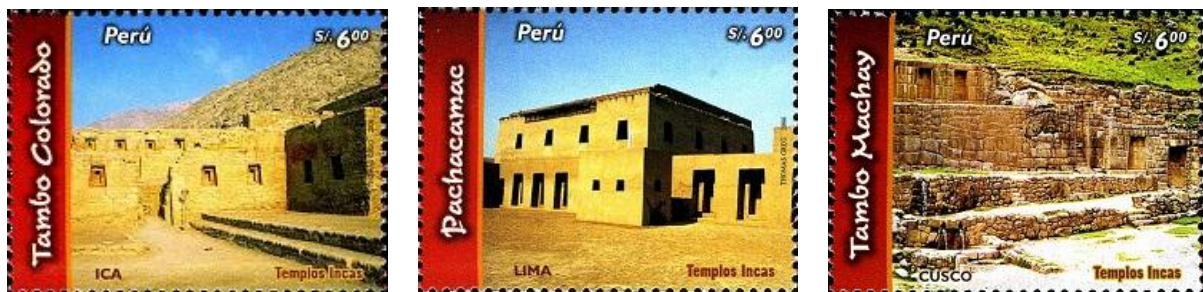

הרנן קורטז על בול מספרד

פרנסיסקו פיזארו ומסעותיו בדרום אמריקה על בול מפרו

פירוש השם אינקה הוא שליט וכך נקרא כל מי שעמד בראש תרבות האינקה. תחילה היו אלו שבטים שאיחדו בתוכם מספר משפחות. מהר מאוד כמות בני השבט עלתה וביחד עם השתלטות על איזורים רבים בדרום אמריקה כמו פרו, בוליביה, קולומביה ועוד, צמח כוחה של הקבוצה. תחילה הוקמה העיר קוסקו (כיום בפרו) שעד מהרה הפכה לעיר הבירה של האצטקים. על מנת לשלוט טוב יותר בתושבים הרבים, מנהיגי העם קיבצו באופן מתמשך צעירים מכל רחבי האימפריה על מנת ללמד את שיטות הממשל ואז הם היו נשלחים בחזרה לכפריהם כנציגי הממשל. הדבר הביא לשקט ולשגשוג בכל האזור האצטקי. השקט והשגשוג הביאו עימם גם יכולות ארכיטקטוריות, אסטרונומיות, מתמטיות רבות ומגוונות, מפותחות ומתוחכמות אפילו לימינו אנו. ביניהן ניתן למצוא שיטות חקלאיות לעיבוד האדמה, פיתוח כלי נשק מברזל, מבני פולחן ומסחר מרשימים, בניית רשת דרכים לשימוש תושבי האימפריה, ועוד. ניתן לייחס את השגשוג הזה גם לקוד האתי של בני האינקה – "אל תגנוב, אל תשקר, אל תהיה עצל", קוד אתי שנעלם לו מעל דפי ההיסטוריה. למעשה מי שעמד בקוד האתי בימי חייו זכה להיכנס למה שאנו מכנים גן עדן ולחיות תחת חסותה של השמש הנצחית. מי שלא עמד בקוד "נאלץ" להסתובב ברחבי הארץ עד אשר ישלים את מלאכתו ויעמוד בקוד האתי. הכוונה כאן לגלגול נשמות עד להשלמת ייעודך על פני האדמה, מאוד דומה לתרבות ההינדי. מה גם שלאחרונה התגלו ברחבי דרום אמריקה פסלי בודהה הנמצאים ביבשת החל מהמאה ה-14, תקופה מקבילה להתפתחות האימפריה.

מקדשי אינקה בפרו – קוסקו, לימה ואיקה

השלטון באימפריה עבר בירושה מאב לבנו. אחד משליטי האינקה המפורסמים ביותר היה פאצ'אקוטי ונחשב לשליט חכם ומצליח. לזכותו נחשבת בניית המאצ'ו פיצ'ו שהוא מבנה מרשים לא רחוק מקוסקו. יעודו לא ברור – מחסן סחורות, מקדש תפילה או ארמון קיץ למשפחת המלוכה. ייתכן כי המקום שימש לכל אלו שכן עדויות נמצאו המוכיחות את כל הסברות הללו.

המאצ'ו פיצ'ו על בולים מפרו

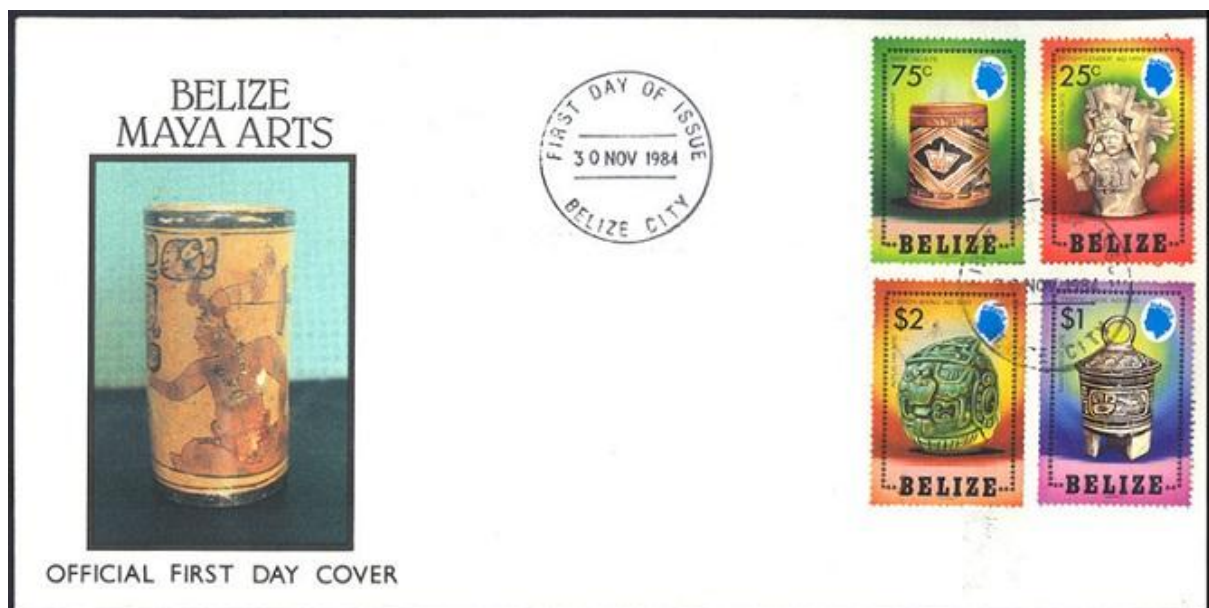

הלווייתו של אטאואלפה על בול מפרו

במאה ה-16 החלו הספרדים, בראשות האחים פיזארו, לכבוש את דרום אמריקה, לשעבד את התושבים לצרכיהם ולבזוז את אוצרותיהם ורכושם. בני האינקה נלחמו קשות בספרדים אך הפסידו בסופו של דבר משתי סיבות עיקריות – הראשונה, מאבק ירושה ומלחמת אחים בין שני בני השליט, הייואסקר ואטאואלפה, שהחלישו את איחוד האימפריה ואת צבאותיה. השנייה, היא מחלות שונות שהביאו עימם הספרדים מאירופה, מחלות שלא היו

קיימות עד אז בדרום אמריקה. מחלות אלו, בעיקר אבעבועות, עשו שמות בבני האימפריה והקלו את המלאכה על הכובשים הספרדים. נתונים מדברים כי 60%-94% מבני האינקה מתו כתוצאה מאבעבועות, טיפוס ודיזנטריה עד אמצע המאה ה-16. הספרדים הצליחו לשבות את מנהיגי האינקה השונים, כולל את אטאואלפה עצמו שהיה המנהיג הרשמי והחזק יותר, והוציאו אותם להורג. למעשה, כל מי שלא הסכים להמיר את דתו לנצרות הוצא להורג, דבר שהביא למותם של בני האינקה או להשתלבותם בחברה הקולוניאלית הספרדית החדשה שהחלה מתגבשת בדרום ובמרכז אמריקה.

אימפריית האינקה הייתה למעשה האחרונה בשרשרת של אימפריות בדרום ובמרכז אמריקה. קדמו לה בני המאיה, בני הוולדיביה, האצטקים ועוד. בני האינקה היו אלו אשר השתלטו וכבשו ציביליזציות אלו ותושביהן נטמעו בתוך האימפריה החדשה ותרמו להתפתחותה הדמוגרפית והכלכלית.

אומנות של בני המאיה על מעטפת יום ראשון מבליז

אחת מציביליזציות החשובות שחיו בדרום ובמרכז אמריקה היו בני המאיה ששלטו באיזור החל משנת 2000 לפני הספירה ונמשכה עד לכיבוש הספרדי במאה ה-16. למעשה בני המאיה איחדו בתוכם שבטים ופלגים שונים מהאיזור, כיום ממדינות כמו מקסיקו, בליז, הונדורס, גואטמלה, פנמה ואל סלבדור.

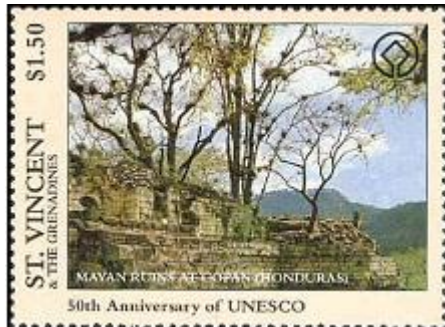
בני המאיה החלו להופיע בערך בשנת 1800 לפנה"ס, למרות שיש עדויות להתחלה מוקדמת יותר ואף לוח השנה שלהם מתחיל בשנת 1300 בערך לפנה"ס. בתחילה עסקו בני המאיה בחקלאות אך מהר מאוד התפתחו ועברו לעסוק בכריית אבני חן, עיבוד עורות, יצירת כלי חרס וייצור טקסטיל. בכל ענף שכזה הם השתמשו בשיטות טכנולוגיות מתקדמות מאוד לתקופתן שלא נמצאה להם מקבילה בציביליזציות אחרות שחיו באותם ימים בשאר חלקי העולם. ככל שגדלה הציביליזציה כך גם גדל הקשר עם שאר חלקי דרום אמריקה וניתן למצוא עדויות לסחר של קקאו, מלח, אבני חן ועוד בין בני המאיה לתרבויות אחרות מהאיזור ובייחוד באיזור הקאריבי ודרום ארצות הברית של ימינו. את תנופת הבנייה ניתן לראות עד היום בדמותם של מקדשי פירמידה רבים, דרכי תחבורה, תעלות מים, אקוודוקטים תת קרקעיים, מחסני ענק לשימור מזון, ערים ויישובים רבים ועוד.

אתרים של בני המאיה על בולים מגיניאה-ביסאו

גם בני המאיה היו בעלי יכולות ארכיטקטוריות מפותחות. הם בנו את עריהם בהתאם לתוואי השטח בו העיר קמה. הערים קמו במקומות אסטרטגיים הן מבחינה הגנה על תושבי העיר והן במקומות מרכזיים לפולחן השמש שבה האמינו ומעל הכל במקומות חשובים לתצפיות אסטרונומיות על גרמי השמיים. בנקודה זו בני המאיה, למרות התקופה בה חיו והטכנולוגיה שעמדה לרשותם, היו מפותחים מאוד בחקר השמיים והכוכבים. הם היו מאוד מדויקים בתחום זה דבר שהקנה להם תהילה עד עצם היום הזה. בני המאיה פיתחו גם אמונות וטקסים פגאניים, בעיקר של הקרבת בני אדם

כפולחן לאלים. גברים, נשים וילדים הוצעו כקורבן לאלים וכמנחה בטקסים דתיים שונים. ככל שחשיבות הטקס עלתה כך עלו גם מספר הקורבנות כך שבחפירות שונות שנעשו באיזורי פולחן נמצאו עדויות לעשרות אלפי שלדים ושאריות גופות שהוקרבו לרצות את האלים.

הריסות הקופן - אתר של בני המאיה, על בול מסנט וינסנט

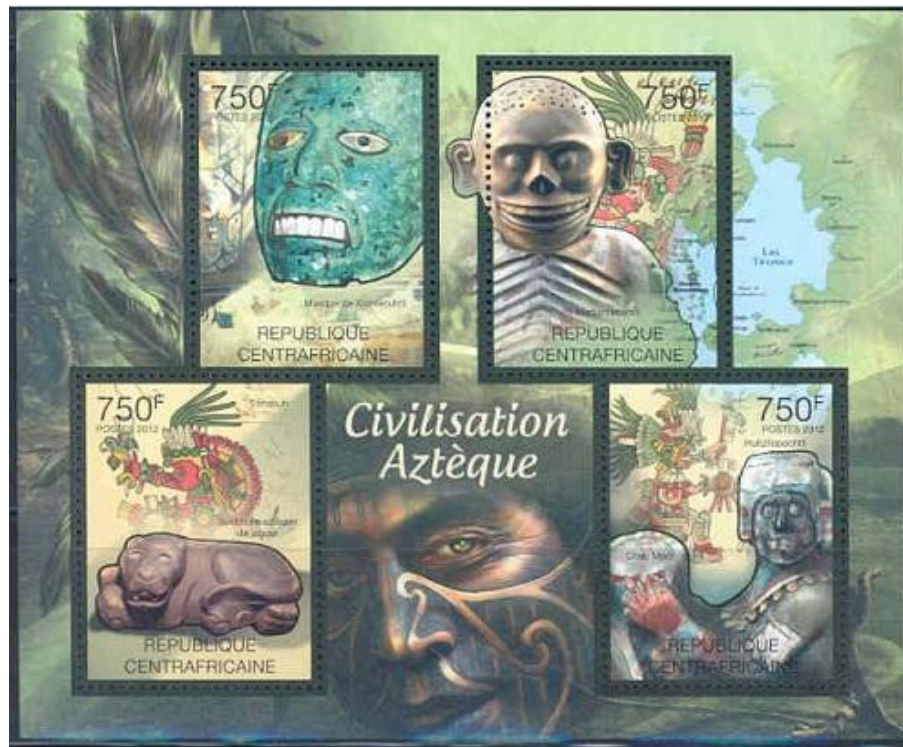
ציביליזציה זו החלה להיעלם החל מהמאה ה-9. אמנם יש עדויות כי המשיכה להתקיים בחלקה הצפוני של מרכז אמריקה אך לא באותו סדר גודל. מחקרים רבים נעשו בנושא והועלו פתרונות רבים לשאלה לאן נעלמו בני המאיה. חלק סבורים כי הדבר קרה כתוצאה מהתפוצצות אוכלוסין, אחרים טוענים כי אסון טבע כמו רעידת אדמה הביא להיעלמות. נוספים סבורים כי מלחמות על טריטוריה ופגיעה בתשתיות הובילו לירידה במספר בני המאיה. התיאוריה המתקדמת ביותר בנושא מעלה את האפשרות כי כתוצאה מתקופת יובש ארוכה שנגרמה כתוצאה מניצול מקסימלי של אוצרות הטבע הזמינים, של המים ושל תנאי הטבע, הביא להידלדלות המשאבים ולהצטמצמות מסיבית במספרם של בני המאיה.

כאמור מספר בני המאיה קטן והם המשיכו להתקיים עד לכיבוש הספרדי במאה ה-16 באיזורים הרבה פחות נרחבים. הדבר לקח לספרדים כ-170 שנה לשעבד את כל שטחי בני המאיה וזאת כי, בניגוד לבני האינקה או לאצטקים, לא היה לבני המאיה שלטון מרכזי אחד. בני המאיה היו איחוד רופף של מספר משפחות ושבטים כל שהדבר הקשה מאוד על הספרדים לנצח, היה עליהם להכניע שבט אחר שבט, משפחה אחר משפחה, וזאת בניגוד לבני האינקה שהספיקה הריגת המנהיגים וראשי הציביליזציה בשביל להכניע את שאר העם.

לאחר היעלמות בני המאיה במאה ה-10 לערך, החלה להופיע ציביליזציה חדשה בחלקה הצפוני של מרכז אמריקה, במרכז ובצפון מקסיקו. היו אלה האצטקים. את השם הם קיבלו הודות לכובשים הספרדים אך בפועל היה זה איחוד של 3 שבטים/משפחות מלוכה שחיו באיזור והחליטו להתאגד בכל הקשור למסחר, חקלאות והגנה על התושבים. מרכז האיחוד הזה היה בטנטחטילן, ליד אגם טקסקוקו, מה שהיום היא מקסיקו סיטי. רבים סבורים כי בני ציביליזציה זו איחדו בתוכם גם רבים מבני המאיה שהתפזרו להם ברחבי מרכז ודרום אמריקה ולכן גם הקרבה התרבותית והאתנית של האצטקים לבני המאיה. קיים דימיון באופן הפולחן, בתרבות, בשפה, בבניית המקדשים והערים, בחקלאות ובאסטרונומיה. אחרים טוענים כי הדימיון קיים כתוצאה מכך שכל ציביליזציה בנויה על חורבותיה של האחרת או כתוצאה מקשרי מסחר וידידות אך גם כיבוש בין בני הציביליזציות השונים של אותה תקופה. הם טוענים כי כתוצאה ממערכת תחבורה נוחה אך מסועפת עבר הידע בין חבלי הארץ השונים בקלות ובמהירות.

קיצם של האצטקים היה עם כיבושה של עיר הבירה, תחת הריבונות של השליט מונטזומה, על ידי הספרדי הרנן קורטז. האחרון הרס את העיר ובנה על חורבותיה את

מקסיקו סיטי. אחת הטעויות שעשו הספרדים בבניית העיר הייתה לא לייבש נכון את הקרקע הלחה שלצידי האגם. הדבר הוביל לכך שמרגע הקמת העיר היא למעשה שוקעת תחת המשקל הרב שלה ועד עצם היום הזה לא נמצא לכך פתרון.

התרבות האצטקית - גליונית מזכרת ממרכז אפריקה

המשותף לכל האימפריות והציביליזציות הללו היה היכולות המדהימות והמתקדמות שהחזיקו בהן, יכולות שהושמדו עם הכיבוש הספרדי. מעט מאוד עדויות כתובות נשארו מתרבויות אלו. הספרדים השמידו את רוב העדויות הכתובות, האמונות והתמונות שיצרו בני תרבויות אלו ורק מעט מהן שרדו בדמות קודקסים שונים כדוגמת קודקס מדריד וכמובן נשארו המקדשים, הארמונות והמבנים שמהם אנו רק יכולים לשער מה היה ייעודם האמיתי ולמה שימשו. כמו כן, כולם האמינו כי השמש היא המקור לחיים ואל השמש הינו האל החזק והמשמעותי ביותר. לכל שאר תחומי החיים, בדומה ליוונים ולמצרים, היה אחראי אל ייחודי ואילו התפללו ואילו הוקרבו קורבנות של בעלי חיים, פירות ולעיתים הועלו כמנחה ילדים, נשים וגברים. האלה החשובה ביותר, אחרי אל השמש היא אלת האדמה, הפאצ'ה מאמה, האחראית על פיריון האדמה והצלחת הגידולים החקלאיים השונים ורבים מהמקדשים השונים מוקדשים לה.

כיום ניתן לראות רבים מחורבות המקדשים וערי המדינה של הציביליזציות השונות, רבים מחפצי האומנות ששרדו מרוכזים במוזיאונים גדולים ומסודרים בערים מרכזיות כמו מקסיקו סיטי, לימה, קוסקו, גואטמלה ובליז. ניתן ללמוד שם עד כמה מפותחים ומתקדמים היו בני ציביליזציות אלו ולולא הכיבוש הספרדי, מי יודע מה היה עולה בגורלן.

קץ העולם עופר ענבר

החודש, ב-21.12.2012, אמור לבוא קץ העולם לפי בני המאיה – האומנם?

לבני המאיה לא היו הטכנולוגיות המתקדמות שיש לנו היום, אבל התמחותם באסטרונומיה ומתמטיקה הייתה מדהימה. בנוסף לכך, יש חידות בלתי פתורות רבות. היו להם מערכות כבישים מתקדמות, אבל לא שימוש בגלגלים, למעט על מנת להכין צעצועים לילדיהם. הם קישטו את רצפת מקדש הירח עם דמויות של הצד האחורי של הירח. איך בני המאיה יכלו לראות אותו?? והכי מוזר, בני המאיה נעלמו בשיא הציביליזציה שלהם, ללא שום הסבר.

בול בלגי שהונפק השנה לכבוד
לוח השנה של בני המאיה

בנוסף להישגים רבים, בני המאיה הותירו אחריהם שלושה לוחות שנה שונים –

לוח השנה האזרחי (הא'ב)

הלוח כלל 18 חודשים, בני 20 ימים כל אחד, ועוד 5 ימים נפרדים, ובסה"כ: 365 ימים (שנה שמשית אחת, שנקראה: אואייב). חמשת הימים נטולי החודש נודעו

כמביאי מזל רע, ומי שנולד ביום כזה, נידון בעיני המאיה לחיים אומללים.

לוח השנה האלוהי (צולקין)

לוח בן 260 ימים בחלוקה הבאה: 13 מחזורים של 20 ימים. לכל יום יש שם המורכב ממספר המחזור (מתוך 13) ושם היום (מתוך 20). לדוגמא: תנין3 הוא היום הראשון במחזור ה-3, קרי, יום מספר 40 מתחילת הלוח. לא ידוע מתי התחילו להשתמש בו אך משנגמר מחזור אחד מתחיל המחזור הבא של הלוח. בני המאיה השתמשו בו בתיאום עם ההא'ב במחזור שנמשך 52 הא'ב-ים (18,890 ימים!). השימוש בו היה לצרכים דתיים וצאצאי בני המאיה משתמשים בו אף בימינו אנו...

הספירה הארוכה

לוח שנה ארוך המאפשר לתעד ארועים בטווחי זמן ארוכים. תאריך בלוח הזה מורכב מ-5 מספרים בתבנית הבא: 0.0.0.0.0:

- המספר הימני ביותר הוא "קין" ששווה ליום אחד.
- אחריו מגיע ה"ואינל" ששווה ל-20 קין-ים.
- השלישי הוא ה"טון" שנמשך 18 ואינלים או 360 קין-ים
- הרביעי הוא ה"קטון" ששווה ל-20 טון-ים
- האחרון הוא ה"בקטון" ששווה ל-20 קטון-ים (144,000 ימים!)

ה-0.0.0.0.0 הוא ה-11 באוגוסט בשנת 3114 לפנה"ס, והיום האחרון לפי האמונה של בני המאיה הוא 13.0.0.0.0 == ה-21 בדצמבר 2012. יום זה הוא יום ה"לידה מחדש". לא ברור מה הכוונה בכך ויש שפרשו זאת כתאריך שבו יסתיים העולם.

לפני כשנתיים חוקר מארצות הברית החל לחפור בחורבות עיר קדומה של בני המאיה, ביערות הגשם של גואטמלה. באחת החפירות נתגלה חדר מרשים עם ציורי קיר מרהיבים מהמאה ה-9. על אחד הקירות היו שרטוטים של תנועות השמש, הירח והכוכבים. מאמינים כי זהו חדרו של פקיד מלכותי, מלומד ובקיא במתמטיקה ובאסטרונומיה. הצבע לא נשתמר היטב באקלים הלח של גואטמלה ורק במאי השנה הצליח החוקר לפענח את הציור – זהו לוח השנה הקדום ביותר שנתגלה של הציביליזציה הזאת. להפתעתו

(ולשמחתנו) אותו לוח שנה ממשיך שנים רבות לתוך העתיד שלנו. התאריך 21.12.2012 אינו מוזכר שם כלל. לא הגיוני שבני המאיה נבאו שהעולם יסתיים ב-2012, ומצד שני, יחקרו את תנועות הכוכבים העתידיות שנים רבות אחרי. כנראה שהפרשנות שלנו ל"לידה מחדש" היא פשוט מוטעית.

זו לא הפעם הראשונה שאנחנו מפרשים נבואות כביכול אפוקליפטיות בצורה לא נכונה.

חלקכם בוודאי זוכר את הבלבול והמתח עם המעבר לשנת 2000. למעט אימת באג2000 מספר כתות נוצריות האמינו כי סוף העולם אף הוא יתרגש עלינו עם המילניום החדש. חששותיהם התפוגגו כלא היו. ב-1997 חברי כת נוצרית בשם "שערי גן העדן" האמינו כי כוכב השביט הייל-בופ, שמסלולו עבר קרוב לכדור הארץ באותה שנה, מסתיר בזנבו חללית. הם קבעו שהיא תביא עלינו את קצינו ורק מי שיתאבד באותו היום נשמתו תאסף על ידי החללית. 38 מבני הכת אכן התאבדו ב-26 במרץ 1997. החללית לא נצפתה והאנושות לא הגיעה לקיצה. גם מייסד הכת המורמונית קבע שהעולם יחדל מלהתקיים ב-1891. ועוד אנקדוטה מעניינת – היו מדענים שחזו את התפוררות העולם עם הפעלת מאיץ החלקיקים בשווייץ...

פרשנות מפורסמת נוספת היא זו לכתביו של נוסטרדמוס. נוסטרדמוס היה אסטרונום ורופא שחי בצרפת במאה ה-16. הוא זכה לפרסום בזכות טיפול חדשני שהכניס נגד התפשטות מחלת הדבר – שמירה על הגיינה. החל מ-1547 הוא החל לפרסם נבואות אותם איגד לספר ב-1555. בספר כ-1000 נבואות

שנת 2000 על בולי ישראל

שהיו אמורים להתרחש בעתיד אך הוא לא ציין מתי הן אמורות להתרחש למעט עבור
נבואה אחת. באותה נבואה הוא כתב –

שנת 1999, חודש שביעי
מהשמיים יגיע מלך טרור גדול
להחזיר לחיים את מלך המונגולים
לפני ואחרי מאדים לשלוט במזל טוב

אנשים רבים פירשו נבואה זו כקץ העולם ביולי 1999. למזלנו גם היא לא התממשה.

נוסטרדמוס על בולים מרומניה

לתגובות ניתן לפנות לעופר ענבר בכתובת nosonchik@gmail.com

עלילות הגבורה של הרקולס

אלי מועלים

הרקולס יוצר את
עמודי גיברלטר

בת יפהפיה היתה למלך מיקנה ושמה אלקמני. כל כך יפה היתה שזיאוס, אבי האלים, חשק בה. הוא התחזה לבעלה אמפיטריון ותינה עימה אהבים. פרי אהבה זו היה הרקולס (לו אקרא בשמו הידוע יותר שהעניקו לו הרומאים, הרקולס), אחד מגיבורי יוון הנודעים שניחן בחוזק על אנושי. פירוש שמו הוא "תהילת הרה", שם שמטרתו ללעוג להרה, אשתו הנבגדת של האל זיאוס. הרה, הידועה כנקמנית, שנאה את הרקולס מיום היוולדו ורדפה אותו כל חייו. כבר בהיותו תינוק שלחה הרה שני נחשים כדי להרגו בעריסתו אך הרקולס חנק אותם במו ידיו. האגדה מספרת כי זיאוס היה מביא את הרקולס התינוק לינוק משדי הרה בעודה ישנה. לילה אחד התעוררה בבהלה ובראותה את הרקולס היונק הסיטה אותו הצידה, כל חלבה ניתז לשמיים וכך נוצר "שביל החלב".

ציור של האמן רובנס: מקור שביל החלב

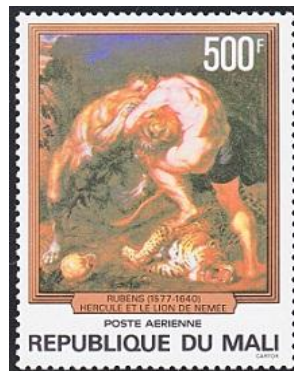
הקנטאור כיירון חינך את הרקולס. כשגדל באו אליו שתי נערות יפות, האחת הייתה ארטה והאחרת קקיה. קקיה הציעה לו נוחות, הנאות ועושר אם ילך אחריה. לעומתה, ארטה הציעה לו רק תהילה תמורת מאבק מתמיד ברוע, הרקולס בחר בדרכה של ארטה.

בבגרותו נשא הרקולס לאישה את מגארה ולהם היו שלושה בנים. בהתקפת טירוף שהביאה עליו הרה, זרק הרקולס לאש את אשתו ואת שלושת בניו והרגם. כששבה אליו שפיותו החליט להתאבד, אולם חברו תזאוס מנע ממנו לעשות כן. כדי לכפר על

חטאו הנורא הלך הרקולס לשאול בעצתו של האוראקל (נביא-כהן) של דלפי. זה שלח אותו לשרת את דודנו אוריסתאוס, מלך מיקנה, ולבצע שתיים עשרה משימות שייבחר זה להטיל עליו הידועות בשם שנים-עשר מעללי הגבורה. עלילות אלו מתוארות בבולים רבים ביניהם סדרת בולים יפהפיה שהונפקה במונקו. הרי הם לפניכם.

המטלה הראשונה – המאבק עם האריה מנמאה

אריה אימתני, בנה של המפלצת אכידנה, שכן בנמאה מצפון לארגוס. הוא היה מגיח ממערה ומשמיד כל מי שמצא בדרכו. כמטלה ראשונה שלח אוריסתאוס את הרקולס להביא לו את עור האריה. הרקולס ניסה להלחם באריה באמצעות כלי נשק אך ללא הועיל ולכן החליט להלחם בו בידיים חשופות. הוא תפס את האריה מגבו כדי לא להפגע מציפורניו וחנק אותו למוות. מכיוון שעורו של האריה היה חסין בפני כלי נשק, אי אפשר היה לחתוך אותו בסכין ולכן השתמש הרקולס בציפורני האריה לשם כך. מאז, נהג הרקולס להתעטף בעור האריה.

המאבק עם האריה על בול ממונקו (מימין), ציור של האמן רובנס (במרכז), הרקולס עוטה את עור האריה (משמאל)

המטלה השנייה – המאבק עם ההידרה מלרנה

המטלה השנייה הייתה להרוג את ההידרה, מפלצת המים מלרנה, בעלת תשעת ראשי נחש, שאחד מהם היה בן אלמוות. היא הייתה מגיחה מהביצות, טורפת בעלי חיים ומשמידה יבול בשדות. הרקולס נאבק בה והתקשה להרוג אותה, מכיוון שכל ראש שרוצץ באלתו הצמיח מיד ראש חדש. לעזרת הרקולס הגיע איאולאוס שצרב את הראשים הכרותים בענפים בוערים ובכך מנע מהם לצמוח מחדש. הרקולס שיסע את גוף ההידרה וטבל את חיציו בארסה והפך אותם לקטלניים. אוריסתאוס טען כי המטלה לא בוצעה כראוי מכיוון שהרקולס נעזר באיאולאוס.

המטלה השלישית – הבאת האיילה מקריניאה

כמטלה שלישית ציווה אוריסתאוס על הרקולס להביא אליו את האיילה בעלת קרני הזהב ששוטטה בקריניאה שבארקדיה. טיאגטה בת אטלס שנמלטה מחיזוריו האלימים של זיאוס הקדישה את האיילה לארטמיס כאות הודיה לאלה על עזרתה. הרקולס רדף

אחרי האיילה במשך שנה תמימה ובמרוצתו הגיע עד לנהר איסטרוס (הדנובה), לכד אותה בהר ארטמיס והביאה למיקנה.

המטלה הרביעית – הבאת החזיר מהר ארימנתוס

המטלה הרביעית הייתה להביא את חזיר הבר ששכן בהר ארימנתוס. החזיר היה פושט על אזור פסופיס וזורע הרג והרס. הרקולס הלך לארימנתוס, מצא את מאורת חזיר הבר והניס אותו בצעקות מסבך הצמחייה לעבר אזור מכוסה בשלג עמוק. לאחר שעיף אותו במרדף קשר אותו והביאו למיקנה.

המטלה השלישית (מימין) והרביעית (משמאל)

המטלה החמישית - ניקוי אורוות אוגיאס

המטלה החמישית הייתה לנקות את אורוות השוורים של אוגיאס מלך אליס. הרקולס בא אל אוגיאס והציע לו לנקות את האורוות תמורת עשירית מהשוורים. אוגיאס נענה להצעה, בתנאי שהזבל יפונה עד רדת הערב.

הרקולס חפר תעלה אל החצר, היטה אליה את הנהרות פניוס ואלפאוס, ומצידן השני של האורוות חפר תעלה שתנקז את המים בחזרה אל אפיקיהם. מי הנהרות שטפו וסחפו את הזבל מהחצר ומהאורוות. במטלה זו סירב אוריסתאוס להכיר מכיוון שהרקולס פעל לשם רווח.

המטלה השישית – המאבק עם הציפורים בסטימפליה

בסטימפליה שבארקדיה השתכנו סביב האגם סיעות ציפורים בעלות ציפורניים, כנפיים ומקורים מפליז. הן היו עטות והורגות כבשים ופרות ולעיתים גם בני-אדם. כמטלה שישית הצטוו הרקולס להלחם בהן. הרקולס קיבל מאתנה רעשן נחושת גדול שהתקין הפיסטוס, אל הנפחים. הרקולס התייצב בראש ההר והחריד ברעשן את הציפורים. כאשר הציפורים התעופפו מעל היער השמיד אותן הרקולס בחיצו הרעילים.

המטלה השביעית – הבאת השור מכרתים

כמטלה שביעית הצטווה הרקולס לתפוס את השור מכרתים. היה זה השור הלבן, שפוסידון שלח מבטן הים למלך מינוס. מינוס נדר לזבוח את השור לאל, אך הפר את נדרו. הוא שמר את השור הלבן לעצמו, ובמקומו זבח לאל שור רגיל. כתגובה למעשה החטא גרם פוסידון לפסיפאה, אשת מלך מינוס, להתאהב בשור הלבן ולשכב איתו. לאחר מכן, נעשה השור אלים ופרוע. הרקולס השתלט עליו והביא אותו למיקנה, הציגו לעיני אוריסתאוס ואז שיחרר אותו. השור נדד עד למרתון ושם הציק לתושבי האזור עד שהומת לבסוף בידי תזאוס.

המטלה השמינית – הבאת הסוסות של דיומדם

המטלה השמינית שהטיל אוריסתאוס על הרקולס הייתה להביא את סוסותיו של דיומדם, מלך תראקיה ששלט בביסטונים שהיו שבט אלים ופראי. את סוסותיו, שניזונו מבשר אדם, קשר בשלשלאות לאבוסיהן ונהג להאכילן בבשר אורחיו. הרקולס הגיע בלילה אל ארמונו של דיומדם, חדר לאורווה בחשאי והוביל את הסוסות לחורש על חוף הים. שם הוא הפקיד אותן בידי ידידו אבדרוס, ושב עם מלוויו כדי להדוף את הביסטונים שרדפו אחריו. לאחר שהביס אותם והרג את דיומדם, חזר הרקולס לחוף וגילה שהסוסות טרפו בינתיים את אבדרוס. הרקולס קבר את ידידו ויסד במקום את העיר אבדרה. את הסוסות הדחיר למיקנה ושם ציווה אוריסתאוס לשחרר אותן. הן עשו את דרכן צפונה אל הר אולימפוס, שם השמידו אותן חיות טרף.

המטלה התשיעית – הבאת חגורתה של היפוליטה

המטלה התשיעית היתה הבאת חגורתה של היפוליטה, מלכת האמזונות, שבט של נשים לוחמות. את החגורה קיבלה היפוליטה מארס, אל המלחמה. הרקולס גייס חיל מתנדבים, נחת בנמל תמיסקירה ונפגש עם היפוליטה. היא הוקסמה למראה עוצמתו והבטיחה לתת לו את חגורתה. אבל הרה לבשה דמות של אמזונה והפיצה את השמועה שהנוכרים שהגיעו בספינה מתכוננים לחטוף את המלכה. האמזונות קפצו על סוסיהן ותקפו את היוונים. במהומה הרג הרקולס את היפוליטה ולקח את חגורתה.

המטלה העשירית – הבאת עדר הבקר של גריאון

גריאון הענק, היה בעל שלושה גופים דבוקים זה לזה במותניהם. גריאון ישב באי אריתיה שם היה לו עדר של פרות אדומות. את הפרות רעה עבורו אוריטיון בעזרת

הכלב אורתוס, בעל שני הראשים. מטלת העשירית של הרקולס הייתה ליטול מגריאון את עדר הבקר שלו, ולהביאו למיקנה. כשהליוס, אל השמש, קפח בקרניו על ראשו, איים עליו הרקולס בחיצו והאל השאיל לו את ספל הזהב שבתוכו שט כל לילה באוקיינוס בשובו אל המזרח. הרקולס הפליג בספל הזה לאריתיה, שם רוצץ באלתו את ראשיו של הכלב אורתוס, הרג את הרועה אוריטיון וקטל

בחיצו את גריאון. בספלו של הליוס הוביל הרקולס את העדר לטרטסוס. בהמשך שילחה הרה בעדר זבובי בקר. בעמל רב אסף הרקולס את הפרות המוכות שנפוצו בהרי תראקיה. הוא מילא את אפיקו של הנהר סטרימון בסלעים, חצה את הנהר עם העדר והגיע ללא תקלות עד קורינתוס. שם עמד הענק אלקיאונאוס ורגם אותו בסלעים. הרקולס הדף באלתו סלע שהושלך אליו והסלע שב בתנופה ומחץ את הענק. לבסוף הביא הרקולס את העדר למיקנה, שם זבח אותו אוריסתאוס להרה.

המטלה האחת-עשרה – הבאת תפוחי ההספרידות

הרקולס השלים עשר מטלות, אך מכיוון שאוריסתאוס לא הכיר במילוי שתיים מהן (קטילת ההידרה וניקוי רפתות אוגיאס) הוא שלח אותו למטלה האחת-עשרה. את העץ המניב תפוחים מזהב העניקה גאיה כשי כלולות לזאוס והרה. הוא ניטע במקום סתר, ועל תפוחיו השגיוחו ארבע "נערות המערב", ההספרידות, בעזרתן של הנחש לאדון

הרקולס, אטלס ותפוחי ההספרידות

בדרכו פגש הרקולס את אטלס הנושא את השמים. אטלס שרצה לנח ביקש מהרקולס להחליפו, והרקולס הסכים בתנאי שאטלס יביא לו מהתפוחים. אטלס הניח על גב הרקולס את הנטל, יצא לדרך וחזר עם תפוחים. אבל מכיוון שטעם את טעמו של החופש עמד על דעתו שישלים בעצמו את המטלה ויביא את התפוחים לאוריסתאוס. הרקולס לכאורה הסכים, אך הסביר שנחוצה לו שהות על מנת לשים

הרקולס נלחם באנטיאוס

רפידה על ראשו, וביקש מאטלס שיקח ממנו לרגע את השמיים. אטלס הניח ארצה את התפוחים, עמס את משאו ואז הרים הרקולס את התפוחים ויצא לדרכו.

כשעבר בלוב נתקל הרקולס בענק אנטיאוס בן פוסידון, נאבק עימו והרגו. כאשר חזר ליוון נתן הרקולס את התפוחים לאוריסתאוס אך הם הוחזרו להספרידות ע"י אתנה, כי לא ניתן לאדם להחזיק בפירות בני האלמוות.

המטלה השתים-עשרה - העלאת קרברוס

כמטלה אחרונה, נדרש הרקולס להעלות ממעמקי השאול את הכלב קרברוס, המוצב כזקיף בשער ממלכת המתים. היה זה יצור שמצווארו צמחו שלושה ראשי כלב, נחש שימש לו כזנב וראשי נחשים ביצבצו מגבו. הרקולס ירד לשאול ושם נסו מפניו כל המתים מלבד שניים: הגורגונה מדוזה ומלאגרוס מקלידון. הרקולס רצה לדקור את

מדוזה, אך נוכח לדעת שהיא צל חסר חיים. הרקולס התייצב לפני האדס אל המתים וביקש רשות להעלות את קרברוס. האדס הערמומי הסכים, בתנאי שהרקולס לא ישתמש בנשק. הרקולס תפס בצווארו של הכלב ולפת אותו בחוזקה עד שהכניעו. בעזרת זאוס אביו העלה הרקולס את קרברוס ממעמקי השאול והביאו למיקנה. לאחר שהציגו לעיני אוריסתאוס החזיר את הכלב אל השאול. בזמן שהותו בשאול הציע מלאגרוס את אחותו, דיאנירה, להרקולס.

הרקולס נלחם באכיליאוס

נישואיו השניים של הרקולס ומותו

לדיאנירה היה מחזר שהרתיע את כל אלה שחשקו בה. היה זה אכליאוס אל הנהר, שנהג לבוא אל ארמונה כשהוא עוטה דמויות שונות. הרקולס נאבק עם אכליאוס, הכניעו ונשא את דיאנירה לאשה. פעם, בדרכם של הרקולס ודיאנירה צפונה, הגיעו לנהר הסוער אואנוס ופגשו שם את הקנטאור נסוס שהיה מעביר אנשים מגדה לגדה תמורת שכר. בעת החצייה ניסה הקנטאור לחטוף את דיאנירה

והרקולס ירה בו בקשתו והרגו. הקנטאור הגוסס, ברצונו לנקום בהרקולס, הבטיח לדיאנירה שערבוב של דמו וזרעו בעל סגולה למנוע מהרקולס לבגוד בה.

הרקולס חשק באיולה בת אוריתוס. דיאנירה, שרצתה לשמר את אהבתו של הרקולס, מרחה את כותנתו של הרקולס בדמו של נסוס הקנטאור. היא לא ידעה שהדם הוא רעל והרקולס

הרקולס נאבק בנסוס הנושא את דיאנירה

התפתל ביסורים. כאשר לא יכול היה לסבול יותר שכנע את בנו הילוס להטיל אותו אל מדורת האש ועלה בסערה אל האולימפוס. שם הוא שוכן עד היום בקרב בני משפחתו – אלי האולימפוס.

לתגובות ניתן לפנות לאלי מועלם בכתובת eli573@zahav.net.il

חידון מספר 58

הפעם החידון מבוסס על אחד ממאמרי הגליון "עלילות הגבורה של הרקולס".

הבולים הבאים הם חלק מסדרה שהונפקה ביוון המתארת את עלילותיו של הרקולס. כל עיצובי הבולים מבוססים על יצירות אומנות עתיקות וממצאים ארכיאולוגיים. נסו לזהות את המטלה של הרקולס המתוארת בכל בול תוך שאתם נעזרים במאמר.

4

1

5

2

3

את הפתרונות יש לשלוח למערכת nosonchik@gmail.com עד ל-15 בדצמבר. הפותרים מתבקשים לציין את גילם. בין הילדים ובני הנוער שיפתרו נכונה את החידות יוגרל פרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית. התשובות לחידות ושם הזוכה יפורסמו בגליון הבא.

פתרון חידון מספר 57

איזו מדינה?

התשובה הנכונה היא א' – קמבודיה.

מי האיש?

האיש הנראה בבול הוא ג'ורג' וושינגטון, נשיאה הראשון של ארצות הברית ומי שפיקד על הכוחות האמריקאים במהלך מלחמת העצמאות שלהם.

זהה את האתר

לפנינו בית הכנסת הגדול של בודפשט, בירת הונגריה. בבית כנסת זה התקיים טקס בר המצווה של **תיאודור הרצל**. בחצר האחורית של בת הכנסת ניצבת אנדרטה לזכר יהודי הונגריה שניספו בשואה. האנדרטה מצועבת בצורה של ערבה בוכיה.

בהגרלה שנערכה בין הפותרים נכונה עלה שמה של נועם גנאור ה-12. נועם זוכה בפרס בולאי מתנת איל"ת – אגודה ישראלית לבולאות תימאטית.

מכתבים למערכת – לכל תגובה, הצעה או שאלה ניתן לפנות אלינו בכתובת
nosonchik@gmail.com